

OLIY TA'LIM MUASSASALARINING XORIJIY TIL VA ADABIYOTI: NEMIS TILI YO'NALISHI TALABALARIGA TIL TARIXI FANINI O'QITISHDAGI MUAMMO VA YECHIMLAR

Umida Muzaffarovna Imomova

Termiz davlat universiti Roman - german tillari kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Oliy ta'lim muassasalarining Xorijiy til va adabiyoti: nemis tili yo'nalishi talabalariga til tarixi fanini o'qitishdagi muammo va uning yechimlariga batafsil to'xtalgan. Bu yo'nalish talabalarga Nemis tilining tarixi, fonetikasi, grammatikasi, leksikasi, va adabiyoti haqida o'qishni o'z ichiga oladi. Quyidagi maqolada muammolar va ularning yechimlari misol sifatida ko'rsatilishi mumkin.

Kalit so'zlar: til tarixi, interaktiv darsliklar, audiolaboratoriyalar, fonetikasi, grammatikasi, leksikasi, va adabiyoti.

ABSTRACT

In this article, the problem of teaching history of language to students of foreign language and literature: German language of higher educational institutions and its solutions are discussed in detail. This course involves students studying the history, phonetics, grammar, lexis, and literature of the German language. The following article provides examples of problems and their solutions.

Keywords: language history, interactive textbooks, audio labs, phonetics, grammar, lexicon, and literature.

KIRISH

Ta'lim jarayonida interaktiv metodlar innavotsion texnologiyalarini o'quv jarayoniga qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishning sabablaridan biri shu vaqtgacha a'naviy talabalar faqat tayyor bilimlarni egallashga urgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyada esa ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga mustaqil urganib tahlil qilishlariga hato hulosalarni o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. Pedagog bu jarayonga shaxsning rivojlantirishi, shakllanishi, bilim olish va tarbiyalanishga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yunaltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta'lim jarayonida talaba asosiy figuraga aylanadi [1, 1703]. Til tarixini o'rganish jarayonida, talabalar

ko'plab ma'lumot manbalari, metodlar va mashg'ulotlar orqali o'rganishlarini kuchaytirishlari, shuningdek, belgilangan mavzularda muhokama va ilmiy tadqiqotlar olib borishlari muhimdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Nemis tili darslarida turli mavzularga oid osondan murakkabga qaratilgan har xil topshiriqlarni ishlab chiqish mumkin. Bu topshiriqlar talabani zerktirmasligi, uni fanga bo'lgan qiziqishini orttirishi hamda topshiriqlar o'tilgan mavzular bo'yicha bo'lishi kerak. Darslarda lug'atlardan samarali foydalanish kerak. Topshiriqlarni bajarishga bo'lgan qiziqish talabani lug'atdan foydalanishga majbur qiladi. Agar talaba notanish so'z tarjimasini o'zi izlab topsa, bu so'zni u xotirasida uzoq vaqt saqlaydi. Chunki u lug'atdan o'sha so'zning tarjimasini topguncha beixtiyor shu so'zning yozilishiga bir nechabor qaraydi va takrorlaydi. Bu esa o'sha so'zning yodda qolishiga sabab bo'ladi. O'qituvchining galdagi vazifasi esa shu so'zni qisqa gaplarda va matnlarda qo'llashni o'rgatishdir.

Nemis tili yo'nalishi talabalariga til tarixi fanini o'qitishga doir bir qancha izlanishlar olib borilgan. Sh. U. Sobirova, T.R.Xamidova, S.S.Shukurova shular jumlasidandir. O'qishni, yozishni, gaplar va matnlar tuzishni oson o'zlashirayotgan har qanday o'quvchining tilga bo'lgan ishtiyoqi yanada ortadi. Endi u o'zi xohlab o'qituvchidan topshiriqlarni so'raydi. So'ngra esa o'zi mustaqil ravishda vazifalarni bajaradi [94]. Talabalarning asosiy o'rganilayotgan til (nemis tili) fanini o'zlashtirishlari uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, darsda yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish muhim ahamiyatga egadir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Chet tili dunyoqarashni tarix, geografiya, adabiyot, san'at, musiqaga oid ma'lumotlar bilan boyitadi, o'rganilayotgan til mamlakatlari hayoti bilan tanishtiradi. Nemis tili yo'nalishida "O'rganilayotgan til nazariy aspektlari (til tarixi)" fanini o'qitishda talaba ham o'qituvchi ham muammolarga duch kelishi mumkin, va bunda yechimlar ishlab chiqiladi. Nemis tili tarixi kursining universitetlar va institutlar, nemis filologiyasi (tili) fakultetlari va bo'limlaridagi vazifalari:

- nemis tilini hozirgi holatga olib kelgan jarayonlarni tushuntirish;
- tilning tarixiy o'zgarishidagi jarayonlar tizimli (sistemali) xarakterini hamda uning fonetik va grammatik tuzilishidagi o'zgarishlarning o'zaro bog'liqligini ochib berish;
- nemis tilining tarixiy rivojlanish qonunlarini ochib berish;

- til tarixi va shu tilda so'zlashuvchi jamiyat tarixi o'rtasidagi aloqani kuzatishda bir qator muammolarga duch kelishi mumkin. Bu yo'nalish talabalarga Nemis tilining tarixi, fonetikasi, grammatikasi, leksikasi, va adabiyoti haqida o'qishni o'z ichiga oladi. Quyidagi muammolar va ularning yechimlari misol sifatida ko'rsatilishi mumkin:

1. Muammo: Talabalar Nemis tilining tarixida birinchi va ikkinchi til qoidalari, fonetik va fonologik o'zgarishlar, va ko'pgina kelib chiqqan o'zgarishlar haqida tushuncha olishda qiyinalishlari mumkin.

Yechim: O'qituvchilar talabalarga til tarixining muhim bosqichlarini aniqroq o'rgatish uchun qisqa, ma'lum bir davrda tufayli yuzlab yillik tarixni o'rganish va mustaqil o'qitish usullaridan foydalanishlari kerak.

2. Muammo: Leksikani o'rganishda qiyinliklar. Nemis tilida o'zga tillardan kirib kelgan ko'p so'zlar, so'z birliklari va so'z joylashuvi mavjud.

Yechim: O'qituvchilar talabalarga leksika o'rganishda ko'plab so'zlar va ularning ma'nolari, ko'rsatmalar, va matnni tahlil qilish bo'yicha ko'mak berishadi.

3. Muammo: Adabiyotning qo'lga kiritilishi. Nemis adabiyoti tarixi bo'yicha o'rganish talabalarga oldingi zamonlardan ko'rinib turgan matnlarni tushunishda qiyinlik tug'diradi.

Yechim: O'qituvchilar tarixiy Nemis adabiyotini tushunishda, yetakchi yozuvchilar, ularning asarlarini, ularning asarlarining mohiyatini, va ularning jamiyatga o'tkazgan ta'sirini o'rganish uchun qo'llanadilar.

4. Muammo: Tarixiy matnlar bilan bog'liq mualliflik va mualliflik tushunchalarini anglash. Tarixiy Nemis tilining mualliflik tushunchalari va ularning asarlarining ko'rsatmalari talabalar uchun qiyin bo'lishi mumkin.

Yechim: O'qituvchilar talabalarga Nemis tilining mualliflik tushunchalarini o'rganishda qisqa darsliklar, taqrizlar va tahlillar yaratishadi, shuningdek, talabalar asarlar va mualliflar haqida mustaqil tadqiqotlar olib borishadi.

XULOSA

Bu muammolar va ularning yechimlari, o'qituvchilar va o'quv markazlari uchun belgilangan darsliklar, maqolalar va dasturlar orqali hal qilinadi. Shuningdek, interaktiv darsliklar, audiolaboratoriyalar va ijodiy darsliklar ham o'rganish jarayonini muvaffaqiyatli qilishda yordam berishi mumkin.

REFERENCES

1. Sh. U. Sobirova. "Xorijiy tillarni o'qitishning samarali usullari (nemis tili misolida)" Academic research in educational sciences,

vol. 2, no. 4, 2021, pp. 1702-1707. doi:10.24411/2181-1385-2021-00789

2. Xamidova Tilovatxon Raxmatjonovna. "Nemis tili darslarida muammoli o'qitishni tashkil etish" Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), vol. 2, no. Special Issue 4, 2022, pp. 93-96.

3. Karshiyeva, B. (2023). Solving complex communicative-knowledge tasks based on integrated bilingual education in English. *Interpretation and Researches*, 1(18). <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/1538>

4. Karshieva Bogdagul Faxriddinovna, . (2023). THEORETICAL VIEWS OF TEACHING ENGLISH TO ENGINEERING STUDENTS. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 5(12), 113–116. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume05Issue12-15>

5. Karshieva B.F. (2023). A component of professional communicative competence in English is professional engineering knowledge. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 257–261. Retrieved from <https://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/3290>

6. Muzafarovna, I. U. (2023). Linguodidactic principles and conditions for the formation of cognitive competencies in students based on innovative technologies. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 18, 67-71.

7. Muzafarovna, I. U. (2023). Scientific and pedagogical foundations of the formation of cognitive competencies in students on the basis of innovative technologies. *World Bulletin of Social Sciences*, 20, 56-57.

8. Muzafarovna, I. U., & Qizi, D. D. D. (2023). Nemis tilidagi bir qancha inkor vositalarining tasnifi va ulardan nutq jarayonida to'g'ri foydalanish. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 1(6), 126-127.

9. Худаймуратова, К., & Имомова, У. (2020). Модальные глаголы в немецком языке. *Молодой ученый*, (22), 639-641.